

Ірина Буряк-Габрись – кандидат географічних наук, старший викладач географії, соціальний педагог Вищого професійного училища № 41, м. Тульчин, Україна.

Коло наукових інтересів: містечкове ландшафтознавство, ландшафтне планування, ландшафтна екологія, ландшафтне проектування, інновації у соціальній роботі, соціальна освіта, волонтерські ініціативи закладах ПТНЗ.

✉ iren_buryak@ukr.net

🆔 <https://orcid.org/0000-0002-8556-9700>

УДК 377.091.212:364–322](477) «364»

<https://doi.org/10.32405/2411-1317-2023-2-162-169>

ВОЛОНТЕРСТВО ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ (з досвіду роботи)

Анотація: З початком бойових дій в Україні кількість волонтерських ініціатив значно зростає і продовжує множитись. Тисячі людей долучаються до волонтерства, що націлене на допомогу захисникам України. Плетіння сіток, закупівля амуніції, ліків, організація зборів «донатів», приготування домашньої випічки та ще безліч напрямів волонтерської підтримки ЗСУ приближують нашу спільну перемогу. Освітня та учнівська спільнота України здійснюють вагомий внесок у забезпечення воїнів на передових позиціях.

У статті розглянуто важливість волонтерської допомоги військовим в освітньому просторі закладу професійно-технічної освіти; обґрунтовано та сформульовано особливості, форми, методи, пріоритетні напрями організації волонтерської допомоги військовим на прикладі діяльності соціального сектору учнівського самоврядування Вищого професійного училища № 41 м. Тульчина. Організацію волонтерської діяльності щодо допомоги військовим поділено на етапи, подано детальну характеристику кожного етапу з практичними порадами та можливостями впровадження в освітній процес ПТНЗ. Звернено увагу на умови та шляхи, що сприяли залученню здобувачів освіти до активної участі в благодійних ініціативах на підтримку ЗСУ та допомогу військовим ветеранам, узагальнено напрями співпраці учнівського самоврядування з волонтерськими організаціями ОТГ.

У статті запропоновано покликання на ютуб-канал закладу освіти, що містить відео-звіти проведених волонтерських акцій та агітаційних роликів на підтримку захисників України у Вищому професійному училищі № 41 м. Тульчина.

Ключові слова: волонтери, волонтерство, учнівське самоврядування.

Постановка проблеми. Умови сьогодення, що склалися у нашій державі, змінили українців. Нові реалії змусили по іншому реагувати на раніше звичну фразу «Як ти?». Війна змінила культуру спілкування, буденні справи, радощі та особисті перемоги. Українці, незалежно від вікової категорії чи економічного статусу, мають чітку позицію орієнтовану на перемогу, не стоять осторонь, а щоденними вчинками намагаються зробити усе для її наближення.

Заклади освіти України стали осередками добровільної, суспільно корисної волонтерської діяльності. Гуртожитки навчальних закладів стали прихистком для внутрішньо переміщених осіб з окупованих територій, а здобувачі, студенти, викладачі є благодійниками, які активно допомагають вирішити та попередити ряд соціальних проблем. Здавалось би, що військовий стан викликав би у людей страх, боязнь та невизначеність, однак з українцями сталось повне «перезавантаження». Громадяни активно налаштувались на взаємодопомогу, взаємну підтримку, стали максимально активними та щиро вірять у майбутню перемогу.

Україна сьогодні на найвищому рівні громадянської активності – українці об'єдналися задля спільної мети. Учнівські та студентські колективи щиро та активно допомагають армії. Позитивна мотивація та прагнення бути соціально значимим у нелегкий для держави час стали основними орієнтирами сучасної молоді.

Волонтерська допомога військовим у закладі професійно-технічної освіти є ключовою умовою формування соціальних та громадянських компетентностей здобувачів освіти, сприяє виробленню навичок та звичок поведінки для ефективної та конструктивної участі в громадському житті.

Мета – систематизація досвіду та визначення специфіки розвитку та функціонування соціального сектору учнівського самоврядування в умовах військового стану, виокремлення основних чинників та умов, що впливають на розвиток мотивації здобувачів освіти до участі у волонтерських ініціативах, визначення перспектив подальшого волонтерства в умовах воєнного стану.

Аналіз досліджень і публікацій. Зародження волонтерської діяльності розпочалося у 1859 році зі створення «Червоного хреста» як добровільної організації з допомоги військовим, що постраждали в результаті збройних сутичок. Принципами французького письменника та журналіста Анрі Дюраска керуються волонтери усього світу і до тепер.

Історія українського волонтерства має тривалу історію розвитку. Зародження волонтерської діяльності в Україні пов'язують з виникненням перших громадських організацій XIX ст. Такі ініціативні групи добровольців працювали в лікарнях, безкоштовних їдальнях, будинках для безхатченків. У радянський період розвиток волонтерського руху дещо призупинився (Глагольєва, 2021). З початком незалежності України волонтерство набуває нового змісту, набуває «національного» змісту. Провідними методистами та науковцями окреслено різноманітні аспекти волонтерства в Україні, удосконалено зміст та форми волонтерства, напрями залучення громадян до волонтерських активностей та ініціатив. Загальне розуміння волонтерської діяльності висвітлено у наукових доробках Ю. Хорунжого, Л. Міщик, С. Пальчевського, О. Безпалька, Р. Вайноли, С. Савченка. С. Харенко, розглядає волонтерство є ефективну форму роботи з молоддю, Л. Капська та В. Петрович окреслили особливості управління та організації волонтерської діяльності (Безпалько, 2005). Особливо цінним є досвід волонтерської роботи в українських центрах соціальних служб для сімей, дітей та молоді; О. Кузьменко та Н. Романовою, О. Акімова, Ю. Поліщук, обґрунтували значення волонтерства у діяльності дитячих молодіжних об'єднаннях (Лях, 2012).

Детальне обґрунтування поняття «волонтерства в умовах війни», його види, особливості мотивації молодого покоління до благодійності, попередження волонтерського вигорання та безпеки детально розглянуто в он-лайн курсі «Військове волонтерство» освітньої платформи Prometheus (Курс «Волонтерство під час війни», https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:Prometheus+VW101+2022_T3/about).

О. Міхеєва здійснила аналіз волонтерської діяльності в умовах війни, звернула увагу на особливості волонтерської діяльності в сучасних умовах. Ж. Серєда розглянула волонтерство, як важливу форму громадської та суспільно активності, обґрунтувала досвід, форми та систему волонтерської діяльності гімназистів (Міхеєва, 2022).

Молодіжна волонтерська діяльність в Україні представлена численними волонтерськими групами та організаціями. Виразним прикладом є Українська волонтерська служба. На сайті молодіжної волонтерської організації представлена велика кількість проєктів, звітів, методичних посібників та порад, якими можна скористатись у плануванні роботи волонтерів (Українська Волонтерська Служба, <https://volunteer.country/>).

Завдяки підтримці Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ), Міністерства молоді і спорту та компанії Soft Serve в Україні створено Національну волонтерську платформу. Це знахідка для тих хто робить добрі справи та хоче про них розповісти, для тих хто хоче бути корисним та обрати благодійну справу до душі (Національна волонтерська платформа, <https://platforma.volunteer.country/>).

Досвід волонтерської роботи у закладах ПТНЗ опирається на попередні наукові здобутки та методики практики, однак вони потребують переорієнтації та переосмислення у зв'язку з сучасними умовами нашої держави та інтересами, потребами молодого покоління.

Виклад основного матеріалу. Волонтерська допомога військовим у закладі ПТНЗ стала сферою самореалізації для здобувачів, які мають свідому патріотичну позицію. Це спосіб самовдосконалення та набуття нового досвіду, знайомств та розширення кола близьких людей та друзів, можливість вдосконалити професійні навички та провести вільний час з соціально значимою корисною справою. Волонтерство у закладі ПТНЗ реалізується у різних напрямках та сферах діяльності. Вибір надзвичайно великий і залежить від специфіки навчального закладу.

У ВПУ № 41 у складі учнівського самоврядування функціонує соціальний сектор. Діяльність сектору орієнтована на підтримку учнів СЖО, співпрацю з громадськими організаціями, дитячими реабілітаційними центрами, притулками, громадськими організаціями (Буряк-Габрись, 2012). Війна внесла свої корективи у діяльність соціального сектору – з'явився новий напрям діяльності – допомога нашим захисникам. Основними завданнями та напрямками діяльності стали:

- залучення усіх учасників освітнього процесу до різноманітних волонтерських ініціатив на підтримку ЗСУ;
- координація діяльності учнів-активістів;
- організація та проведення волонтерських акцій та проєктів у ВПУ № 41 м. Тульчина;
- патріотичне виховання учнівської молоді, формування навичок культури волонтерства та активної добродійної діяльності.

Реалізація вище розглянутих ідей та завдань потребує певних дій, кроків, алгоритмів діяльності. Основною умовою успішної волонтерської допомоги військовим є бажання та ініціатива здобувачів освіти, працівників закладу ПТНЗ, адже головна ціль – перемога.

Успішність та результативність у такого виду волонтерства здобувачів ПТНЗ залежить від ефективного менторства (наставництва) (Спіціна, Коваль, 2019). Ментором може бути класний керівник, майстер ВН, вихователь гуртожитку, учні, випускники, батьки. Супервізією соціального сектору у ВПУ № 41 займається працівник соціально-психологічної служби – соціальний педагог. Завдяки такому «наставництву» учні навчаються особливостям волонтерської діяльності, отримують необхідну інформацію для роботи. Діяльність сектору спрямовувалась на підтримку учнів СЖО, співпрацю з громадськими організаціями, дитячими реабілітаційними центрами, притулками тощо.

В організації волонтерської допомоги військовим доцільно виділити кілька етапів.

Перший етап – визначення векторів та орієнтирів роботи. Означений етап охоплює аналіз наявної ситуації, формулювання чітких та конкретних цілей, залучення активних учнів до волонтерських проєктів, складання перспективного плану роботи.

План роботи соціального сектору ВПУ № 41 м. Тульчина складається на початку кожного нового навчального року на основі індивідуальних побажань та мотивів учнівської молоді, педагогічного колективу. Обов'язково враховуються результати соціально-педагогічної діагностики здобувачів освіти працівниками соціально-психологічної служби. Мета діяльності сектору на цьому етапі – активне залучення членів соціального сектору та усіх учасників освітнього процесу до участі у різних активностях: тематичних вечорах, виставках, акціях, кінолекторіях, благодійних ярмарках (Ніколаєнко, Сопівник, Кушнір, 2016). Організаційний етап покликаний сприяти формуванню позитивної орієнтації молоді, активне залучення до допомоги та підтримки ЗСУ, формування інтересу до участі у волонтерських ініціативах навчального закладу та своєї громади.

Другий етап – планування та підготовка благодійних акцій (проєктів). На цьому етапі відбувається інформування учасників освітньо-виховного процесу про напрями та можливості волонтер-

ської допомоги військовим, здійснюються випуски інформаційних вісників, проводяться інформаційні години спілкування, зустрічі, тренінги, диспути за можливими напрямками роботи. Дієвою формою роботи є перегляд кінофільмів, соціальних рекламних роликів на патріотичну тематику з подальшим обговоренням, інформаційні години спілкування з використанням творів, що демонструють приклади добротності та благородності, героїзму наших співвітчизників (Кушнір, 2015), обговорення прикладів героїзму українських військових на полі бою, а особливо тих, хто проживає у Тульчинській ОТГ, або навчався у Вищому професійному училищі № 41 м. Тульчина. Члени соціального сектору створюють агітаційні відео для годин спілкування та поширення у соціальних мережах. У таких роликах доцільно використати соціальну рекламу, уривки фільмів, відеокліпів, саундтреки на патріотичну тематику, про ЗСУ відомих режисерів, блогерів та кліпмейкерів. Години спілкування з патріотичними зверненнями та роликами є дуже потужним методом, що сприяє вихованню патріотичності, пробуджують громадянську активність та бажання бути корисним у військовий час, зробити особистий внесок у майбутню перемогу (відео з офіційного каналу Вищого професійного училища № 41 м. Тульчина <https://www.youtube.com/watch?v=vfq5ZxHQ32Q&t=1s>).

Ефективною формою роботи на цьому етапі є співпраця з волонтерськими організаціями міста, які здійснюють успішну, значиму благодійну та добротну діяльність, активно допомагають військовим на передовій. У нашій громаді діє ініціативна група «Волонтерська сотня Тульчинської ОТГ». Члени соціального сектору ВПУ № 41 активно співпрацюють з учасниками цієї організації у формі інформаційних зустрічей та волонтерської допомоги військовим нашої громади. Продуктивною стала зустріч за круглим столом з представниками «волонтерської сотні». Волонтери розповіли про напрями своєї діяльності, результати власної роботи, потреби та труднощі військових ЗСУ нашої громади на передовій. Після зустрічі кожен учасник соціального сектору налаштувався на активну роботу зі збору коштів благодійників на кровоспинні турнікети та ліки для медичних аптек військовим Тульчинської ОТГ, що перебувають на передовій.

Співпраця соціального сектору з адміністрацією, класними керівниками та дотримання шести порад проектування благодійності сприятимуть результативності благодійної акції. Поради з простування благодійності такі: 1) продукуйте ідеї разом з учнями; 2) оцінюйте ідеї колективно та обирайте найкращі; 3) розробляйте кілька чорнових варіантів; 4) співпрацюйте з найрізноманітнішими людьми з різних професій та роду занять, налагоджуйте та розширюйте співпрацю з волонтерськими організаціями міста, громади, області, держави – це дасть змогу познайомитись з військовими, ветеранами війни, іншими волонтерами, стане новим досвідом та розширить коло контактів; 5) затвердьте кінцевий варіант кінцевий варіант; 6) розподіляйте обов'язки та завдання (Курс «Волонтерство під час війни», 2023).

Третій етап – проведення благодійної акції. За умови успішного проведення попереднього інформаційного етапу усі здобувачі та працівники будуть активними учасниками волонтерських ініціатив. Здобувачі освіти та усі працівники ПТНЗ добровільно здійснювали пожертвування, збирали кошти та продовольство для військових на передовій та військових-ветеранів, які перебувають на реабілітації у медичних закладах області. Важливо на третьому етапі сформувавши у здобувачів розуміння потреби не тільки матеріальної допомоги, але й необхідності простої людської підтримки. До Дня Збройних Сил України кожна навчальна група нашого закладу долучилась до виготовлення оберегів з побажаннями для військових ЗСУ. Спільними зусиллями здобувачів та викладів виготовлено понад 230 оберегів, які отримали разом з продовольством захисники України (відео з офіційного каналу Вищого професійного училища № 41 м. Тульчина <https://www.youtube.com/watch?v=yFjUp057zCc&t=73s>).

Четвертий етап – аналіз та рефлексія. Обов'язково аналіз та рефлексію здійснювати разом із командою учнів-волонтерів, що організовували та проводили волонтерську ініціативу спрямовану на допомогу військовим. Основна мета – аналіз своєї діяльності, обговорення досягнень цілей благодійної акції, того, що вдалося, і того що потрібно покращити в майбутньому. Обов'язковою умовою четвертого етапу є відзначення та подяка усім здобувачам та викладачам, що були найбільш активними та досягли високих результатів при проведенні благодійних акцій.

Це може бути проста згадка у звітному відеоролику, фото волонтера з подякою у інформаційному віснику, допис, чи пост на сайті закладу, соціальній мережі чи групі. Не варто забувати про пам'ятні нагороди та подарунки. Особливо актуальними будуть аксесуари, бейсболки, сувеніри, футболки на патріотичну тематику. Після проведеної роботи соціальний сектор звітує про результати проведеної акції, висловлюючи подяку усім, хто взяв активну участь в акціях та благодійних програмах. Звітування можливе у вигляді яскравих газет, відеозвітів, виступів, зустрічей. Обов'язково потрібно звітувати в інформаційних вісниках навчального закладу, на сайті ВПУ № 41 м. Тульчина, робити дописи та пости на сторінках соціальних мереж закладу та соціального сектору, місцевих ЗМІ, ютуб-каналах, волонтерських групах у соціальних мережах та телеграм-каналах. Словом, дотримуватись сучасного гасла волонтерів «Добро повинно звучати голосно», адже своїми добрими справами кожен з нас є ментором для іншої людини.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Новітній сучасний етап становлення української державності, національної ідентичності українців відбувається в умовах війни. Молоде покоління є рушійною силою у входженні України у світову демократичну спільноту. Активна суспільна позиція, патріотизм, готовність стати на захист своєї Батьківщини, моральна та громадянська культура молодого покоління стали пріоритетними завданнями освітнього процесу в умовах воєнного стану. Волонтерська діяльність здобувачів освіти є важливим напрямом у досягненні вище зазначених орієнтирів.

Залучення здобувачів освіти професійно-технічних навчальних закладів до волонтерської допомоги військовим сприяє формуванню та розвитку:

- щирості та доброзичливості у спілкуванні з людьми;
- свідомої готовності допомагати ЗСУ, навичок суспільної активності та готовності захищати свою рідну землю;
- навичок співпереживання, взаємодопомоги та толерантності по відношенню до батьків, рідних, товаришів, викладачів;
- нових навичок, технік, здібностей і талантів, сприяє професійному самовизначенню та кар'єрному зростанню.
- Ефективна реалізація волонтерської діяльності на підтримку військових ЗСУ у закладі ПТНЗ передбачає використання різноманітних форм та методів волонтерства, дотримання певної етапності для досягнення високої суспільної мети, покликана налагодити плідну співпрацю усіх учасників освітнього процесу з волонтерськими організаціями області, територіальної громади, міста чи села.

Волонтерська допомога військовим у професійно-технічному закладі є сукупністю чинників, педагогічних впливів, які сприяють формуванню, розвитку, вдосконаленню м'яких (універсальних) навичок необхідних для творчої та професійної самореалізації усіх учасників освітнього процесу, наповнює духовний світ усвідомленням особистої значимості та важливості для нашої держави на сучасному етапі її найвизначнішого історичного становлення.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з пошуком, обґрунтуванням, організацією та впровадженням найбільш ефективних та дієвих форм, методів, заходів волонтерської допомоги військовим, а також формування у здобувачів освіти ПТНЗ розуміння важливості та необхідності волонтерської підтримки ЗСУ.

Використані джерела

- Алексєенко, Т.Ф. та ін. (2015). Добročинна діяльність школярів: методичні рекомендації. Ніжин: ПП Лисенко М.М.
- Безпалько, О. В. (2005) Соціальна робота в громаді, навчальний посібник. Київ, ЦНЛ, 2005.
- Бондаренко, А., Вдовцов, Ю. (2021). Посібник по роботі з волонтерами. Київ. https://caritas.ua/wpcontent/uploads/2022/02/5_ukr_digital_whole.pdf
- Буряк-Габрись, І.О. (2019) Виховання потреби у творенні добра. Способи заохочення учнів до благодійної діяльності. *Профтехосвіта*, 2, 20–23.

- Вайнола, Р. Х., Капська, А. Й., Комарова, Н. М. та ін. (1999). *Волонтерський рух в Україні: тенденції розвитку*. Київ, Академпрес, 1999. <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/2116/1/Leonova.pdf>
- Глагольєва, В. Є. (2021). Етапи розвитку волонтерського руху в Україні та їх вплив на громаду. <https://openarchive.nure.ua/server/api/core/bitstreams/bb4feb60-19aa-4249-a373-495a98a05421/content>
- Грищенко, Н. І. (2018). Волонтерський рух в сучасній Україні як стратегія розвитку молодіжного лідерства. *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Політологія. Соціологія. Право*, 2, 73–78. <https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/39762/1/%D0%92%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9%D1%80%D1%83%D1%85.docx>
- Заграй, Л. Д. (2015). Психологічні особливості волонтерської діяльності у сучасній Україні: мотиваційний аспект, 40–46. <http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/psihol-visnik-15-2015-9.pdf>
- Закон України про волонтерську діяльність (2011). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text>
- Закон України про громадські об'єднання. (2012). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text>
- Кушнір, А. О. (2015). Сутність та структура поняття «естетики вчинку» у контексті підготовки майбутніх фахівців агропромислової галузі. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів та природокористування України. Серія: Педагогіка, психологія, філософія*, 208 (1), 274–285.
- Лях, Т. Л., Бондаренко, Т. З., Журавель, Т. В. та ін. (2012). *Менеджмент волонтерських груп від А до Я: навчально-методичний посібник*, Київ: Версо04, 288. https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/3486/1/T_LYAKH_MVGVDZ_KSP&SR_IL.PDF
- Міхеєва, О. (2022). Актуальність волонтерської діяльності в умовах війни. <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/38260/Mikheieva.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Мусевич, А., Остапчук, О. Л. (2016). Волонтерська діяльність студентів під час навчання у ВНЗ. <http://eprints.zu.edu.ua/21806/1/%D0%90%D0%BD%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%81%D1%96%D1%8F%20%D0%9C%D1%83%D1%81%D0%B5%D0%B2%D0%B8%D1%87.pdf>
- Новак, Н. (2022). Про волонтерство під час війни. https://svidomi.in.ua/en/page/11_07_2022_064614
- Ніколаєнко, С. М., Сопівник, Р. В., Кушнір, А. О. та ін. (2016). Програма виховання студента: «Фахівець, громадянин, патріот»: Навчально-методичний посібник. Київ: Ай Си Ес –Актив.
- Панькова, О. В., Касперович, О. Ю., Іщенко, О. В. (2016). Розвиток волонтерської діяльності в Україні як прояв активізації соціальних ресурсів громадянського суспільства: специфіка, проблеми та перспективи. *Менеджмент волонтерських груп від А до Я. Український соціум*, 2 (57), 25-40. https://ukr-socium.org.ua/wp-content/uploads/2016/04/25-40_no-2_vol-57_2016_UKR.pdf
- Романкова, Л. (2015). Волонтерська діяльність як складова формування моральних цінностей студентської молоді. *Вища освіта України*, 4, 54–60. <http://194.44.152.155/elib/local/pv/3006.pdf>
- Сегеда, Ж. (2018). Волонтерство як вияв морально-громадянських цінностей та суспільної активності гімназистів, 126–131. https://lib.iitta.gov.ua/712897/1/Segeda_18.pdf
- Спіцина, Л. В., Коваль, Г. В. (2019). Соціально-психологічні аспекти мотивації волонтерської допомоги. *Наукові студії із соціальної та політичної психології*, 41, 57–67. <file:///C:/Users/User/Downloads/133-Article%20Text-261-1-10-20200707.pdf>
- Сухомлинський, В. О. (1978). *Батьківська педагогіка*. Київ, Радянська школа.
- Щотова, Ю., Івченко, І. (2022). Волонтерські практики в умовах воєнних дій. *Наукові праці Навчально-наукового інституту молодіжної та сімейної політики і соціальної роботи*. https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/38259/Shchotova_Ivzhenko.pdf?sequence=1

References

- Alyeksyeyenko, T.F. та in. (2015). Dobrochy`nna diyal`nist` shkolyariv: metody`chni rekomendaciyi. Nizhy`n: PP Ly`senko M. M. (in Ukrainian).
- Bezpal`ko, O. V. (2005) Social`na robota v gromadi, navchal`ny`j posibny`k. Ky`yiv, CzNL, 2005. (in Ukrainian).
- Bondarenko, A., Vdovczov, Yu. (2021). Posibny`k po roboti z volonteramy`. Ky`yiv. https://caritas.ua/wpcontent/uploads/2022/02/5_ukr_digital_whole.pdf (in Ukrainian).

- Buryak-Gabry's, I.O. (2019) Vy`xovannya potreby` u tvorenni dobra. Sposoby` zaوخochennya uchniv do blagodijnoyi diyal`nosti. Proftexosvita, 2, 20–23. (in Ukrainian).
- Vajnola, R. X., Kaps`ka, A. J., Komarova, N. M. ta in. (1999). Volonters`ky`j rux v Ukrayini: tendenciya rozvy`tku. Ky`yiv, Akadempres, 1999, <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/2116/1/Leonova.pdf> (in Ukrainian).
- Glagol`yeva, V. Ye. (2021) Etapy` rozvy`tku volonters`kogo ruxu v Ukrayini ta yix vplyv` na gromadu. <https://openarchive.nure.ua/server/api/core/bitstreams/bb4feb60–19aa-4249-a373–495a98a05421/content> (in Ukrainian).
- Gry`shhenko, N. I. (2018). Volonters`ky`j rux v suchasnij Ukrayini yak strategiya rozvy`tku molodizhnogo liderstva. Visny`k Nacional`nogo texnichnogo universy`tetu Ukrayiny` «Ky`yivs`ky`j politexnichny`j insty`tut». Politologiya. Sociologiya. Pravo, 2, 73–78. <https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/39762/1/%85.docx> (in Ukrainian).
- Zagraj, L. D. (2015). Psy`xologichni osobly`vosti volonters`koyi diyal`nosti u suchasnij Ukrayini: moty`vacijny`j aspekt, 40–46. <http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/psihol-visnik-15-2015-9.pdf> (in Ukrainian).
- Zakon Ukrayiny` pro volonters`ku diyal`nist` (2011). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text> (in Ukrainian).
- Zakon Ukrayiny` pro gromads`ki ob`yednannya. (2012). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572–17#Text> (in Ukrainian).
- Kushnir, A. O. (2015). Sutnist` ta struktura ponyattya «estety`ky` vchy`nku» u konteksti pidgotovky` majbutnix faxivciv agropromy` slovoyi galuzi. Naukovy`j visny`k Nacional`nogo universy`tetu bioresursiv ta pry`rodokory`stvannya Ukrayiny`. Seriya: Pedagogika, psy`xologiya, filozofiya, 208 (1), 274–285. (in Ukrainian).
- Lyax, T. L., Bondarenko, T. Z., Zhuravel`, T. V. ta in. (2012). Menedzhment volonters`ky`x grup vid A do Ya: navchal`no-metody`chny`j posibny`k, Ky`yiv: Verso04, 288. https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/3486/1/T_LYAKH_MVGVAZD_KSP&SR_IL.PDF (in Ukrainian).
- Mixeyeva, O. (2022). Aktual`nist` volonters`koyi diyal`nosti v umovax vijny`. <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/38260/Mikheieva.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (in Ukrainian).
- Musevy`ch, A., Ostapchuk, O. L. (2016). Volonters`ka diyal`nist` studentiv pid chas navchannya u VNZ. <http://eprints.zu.edu.ua/21806/1/%D0%90%D0%BD%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%81%D1%96%D1%8F%20%D0%9C%D1%83%D1%81%D0%B5%D0%B2%D0%B8%D1%87.pdf> (in Ukrainian).
- Novak, N. (2022). Pro volonterstvo pid chas vijny`. https://svidomi.in.ua/en/page/11_07_2022_064614 (in Ukrainian).
- Nikolayenko, S. M., Sopivny`k, R. V., Kushnir, A. O. ta in. (2016). Programa vy`xovannya studenta: «Faxivecz`, gromadyany`n, patriot»: Navchal`no-metody`chny`j posibny`k. Ky`yiv: Aj Sy` Es –Akty`v. (in Ukrainian).
- Pan`kova, O. V., Kasperovy`ch, O. Yu., Ishhenko, O. V. (2016). Rozvy`tok volonters`koyi diyal`nosti v Ukrayini yak proyav akty`vizaciyi social`ny`x resursiv gromadyans`kogo suspil`stva: specy`fika, problemy` ta perspekty`vy`. Menedzhment volonters`ky`x grup vid A do ya. Ukrayins`ky`j socium, 2 (57), 25–40. https://ukr-socium.org.ua/wp-content/uploads/2016/04/25–40_no-2_vol-57_2016_UKR.pdf (in Ukrainian).
- Romankova, L. (2015). Volonters`ka diyal`nist` yak skladova formuvannya moral`ny`x cinnostej students`koyi molodi. Vy`shha osvita Ukrayiny`, 4, 54–60. <http://194.44.152.155/elib/local/pv/3006.pdf> (in Ukrainian).
- Segeda, Zh. (2018). Volonterstvo yak vy`yav moral`no-gromadyans`ky`x cinnoste ta suspil`noyi akty`vnosti gimnazy`stiv, 126–131. https://lib.iitta.gov.ua/712897/1/Segeda_18.pdf (in Ukrainian).
- Spicy`na, L. V., Koval`, G. V. (2019). Social`no-psy`xologichni aspekty` moty`vaciyi volonters`koyi dopomogy`. Naukovi studiyi iz social`noyi ta polity`chnoyi psy`xologiyi, 41, 57–67. <file:///C:/Users/User/Downloads/133-Article%20Text-261-1-10-20200707.pdf> (in Ukrainian).
- Suxomly`ns`ky`j, V. O. (1978). Bat`kivs`ka pedagogika. Ky`yiv, Radyans`ka shkola. (in Ukrainian).
- Shhotova, Yu., Ivchenko, I. (2022). Volonters`ki prakty`ky` v umovax voyenny`x dij. Naukovi praci Navchal`no-naukovogo insty`tutu molodizhnoyi ta simejnoyi polity`ky` i social`noyi roboty`. https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/38259/Shhotova_Ivchenko.pdf?sequence=1. (in Ukrainian).

VOLUNTEERING OF STUDENTS OF VOCATIONAL AND TECHNICAL EDUCATIONAL INSTITUTIONS IN THE CONDITIONS OF MARTIAL LAW (FROM WORK EXPERIENCE)

Iryna Buriak-Habrys, Candidate of Geographical Sciences, a senior teacher of geography, a social pedagogue of Higher Vocational School No. 41 of Tulchyn, Tulchyn, Ukraine

Research interests: urban landscape science, landscape planning, landscape ecology, landscape design, innovations in social work, social education, volunteer initiatives in VTE institutions.

Abstract: With the beginning of warfare in Ukraine, the number of volunteer initiatives has increased significantly and continues to multiply. Thousands, millions of people are involved in volunteering, which is aimed at helping the defenders of Ukraine. Weaving nets, purchasing ammunition, medicines, organizing “donates”, cooking homemade pastries and many other areas of volunteer support for the Armed Forces of Ukraine bring our common victory closer. Educational and student communities of Ukraine make a significant contribution to the provision of soldiers in advanced positions.

The article considers the importance of volunteer assistance to the militaries in the educational space of a vocational and technical education institution; the peculiarities, forms, methods, and priority directions of the organization of volunteer assistance to the militaries are substantiated and formulated on the example of the activities of the social sector of student self-government of the Higher Vocational School No. 41 in Tulchyn. The organization of volunteer activities to help the militaries is divided into stages, a detailed description of each stage is given with practical advice and possibilities of implementation in the educational process of vocational training. Attention was paid to the conditions and ways that contributed to the involvement of students in active participation in charitable initiatives to support the Armed Forces of Ukraine and help military veterans, the directions of cooperation of student self-government with volunteer organizations of the UTC were summarized.

The article proposes a link to the educational institution’s YouTube channel, which contains video reports of volunteer actions and campaign videos in support of the defenders of Ukraine at the Higher Vocational School No. 41 in Tulchyn.

Keywords: volunteers, volunteering, student self-government.